

Rapport

utifrån kvalitetsgranskning av undervisningen i
religionskunskap A i den fristående
gymnasieskolan Mega Musik gymnasieskola
i Helsingborgs kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Mega Musik gymnasieskola

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A/1 under år 2011. Granskningen av Mega Musik gymnasieskola i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt.

Mega Musik gymnasieskola besöktes den 17 och den 24 maj 2011. Kursen som granskades var religionskunskap A. Ansvariga inspektörer har undervisningsråd Helena Olivestam Torold och utredare Elisabeth Porath Sjöo varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av religionskunskap A/1 i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 27 kommunala skolor och 19 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Skolinspektionen genomför också inom ramen för samtliga ämnesgranskningar 2011 en granskning av IT-användningen på skolorna. Syftet är att undersöka om skolorna erbjuder en tidsenlig utbildning där IT används på ett sätt som stödjer elevernas lärande och bidrar till ökad måluppfyllelse. Granskningen uppmärksammar också på hur IT används i undervisningen för att tydliggöra hur skolan tar sitt ansvar att ge eleverna förutsättningar att utveckla den digitala kompetens de behöver för att vara förberedda för fortsatta studier och samhällsdeltagande.

Bakgrundsuppgifter om Mega Musik gymnasieskola

Mega Musik gymnasieskola är en fristående gymnasieskola som till och med innevarande läsår erbjuder ett specialutformat musikestetiskt program med pop- och rockinriktning. Skolan ligger i centrala Helsingborg. Skolan har för närvarande 132 elever och tar in cirka 45 nya elever varje läsår. Skolan har jämfört med riket hög lärartäthet.

Eleverna i skolan läser kursen religionskunskap A i årskurs 2 och för kursen har rektorn tillsammans med undervisande lärare beslutat att omfatta 31 timmar lärarledd undervisning. Ingen av skolans lärare har utbildning för att undervisa i ämnet religionskunskap. Under innevarande läsår är det en lärare med utbildning för undervisning i engelska och historia som ansvarar för undervisningen. Vid besökstillfället var dock denna lärare sjukskriven varför undervisningen genomfördes av en lärare med utbildning i filosofi och svenska, samt en lärare med utbildning i ämnena historia och samhällskunskap som tidigare år undervisat i religionskunskap på skolan. Skolan har inte genomfört några utbildningsinsatser för att någon av skolans lärare ska bli behörig att undervisa i religionskunskap. Lärarna har heller inte genomgått någon kompetensutveckling med anknytning till ämnet.

Skolans lärare ingår i en samverkan med två andra fristående gymnasieskolor i Helsingborg som innebär att lärare träffas för att diskutera främst betyg och bedömning i olika ämneskonstellationer. Vid dessa träffar, där rektorn kontinuerligt medverkar, har religionsämnet diskuterats med jämna mellanrum.

Av skolans betygsstatistik för de senaste fem åren framgår att de flesta elever når minst betyget godkänt i ämnet (mellan 90 och 95 procent). Läsåren 2006/2007 samt 2007/2008 var det en större andel elever än andra år som fick IG i betyg. Utslaget under hela femårsperioden är det 30 procent av kvinnorna och 55 procent av männen som nått betyget G, 35 procent av kvinnorna och 23 procent av männen som nått betyget VG, samt 30 procent av kvinnorna och 12 procent av männen som fått betyget MVG. Detta innebär alltså att det är de kvinnliga eleverna som i högre utsträckning än de manliga får del av de högre betygen i ämnet.

Resultat av granskningen

Undervisningen sker i enlighet med kursplanen

Denna bedömning omfattar dels om undervisningen omfattar de tre områden som finns i kursplanen religion, livsåskådning och etik samt om undervisningen ger eleverna möjlighet till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion.

Av intervjuer med lärare och rektor framgår att undervisningen i religionskunskap A förändrats i sitt upplägg de senaste åren. Då skolan har en musikinriktning genomfördes tidigare kursen i samverkan med kurser i musik. Upplägget visade sig ta mycket tid i anspråk, utan att öka elevernas intresse och målfyllelse för religionsämnet så som det varit tänkt. Därför förändrade skolan upplägget av kursen. De olika lärare som undervisar i ämnen som har samhällsvetenskaplig anknytning diskuterar tillsammans igenom upplägg utifrån kursplanen. Även rektorn är vid vissa tillfällen med i dessa diskussioner. Att lärarna tillsammans planerat upplägg och innehåll har visat sig bidra till att undervisningen ordnas med vikarie utan att kvaliteten på kursen blivit lidande, vilket framgår av de observerade lektionerna samt av elevintervjun.

Innevarande läsår börjar och avslutas kursen med ett moment som skolan kallar för "Egot Egon" och som erbjuder eleverna god möjlighet att själva reflektera över sin egen livsåskådning samt göra egna ställningstaganden. Efter introduktionen genomförs momentet "världsreligionerna" där undervisning om islam, kristendom, judendom samt buddhism och hinduism ges. Av elevenkäten och elevintervjun framgår att eleverna uppfattar att denna undervisning inneburit en breddning och fördjupning av de kunskaper som de tidigare haft om dessa religioner. Kursens tredje moment är "livsåskådningar" där eleverna ges möjlighet att fördjupa sig i en livsåskådning utifrån eget val. Skolan ger exempel på flera livsåskådningar som humanism, existentialism, ekosofi, satanism och scientologi. Eleverna kan också komma med helt egna förslag. Kursens fjärde moment kallar skolan för "Religion och samhälle" och här ges möjligheten att diskutera de möjligheter och problem som uppstår i ett mångkulturellt samhälle samt möjlighet för eleverna att ytterligare fördjupa förståelsen för hur människors identitet utvecklas i relation till religion och andra livsåskådningar. Kursens femte moment är "etik och moral" där eleverna får utveckla sin förmåga att undersöka och analysera etiska frågor med hjälp av etiska begrepp, teorier och modeller.

Varje moment beskrivs för eleverna med utgångspunkt i de kursplanemål som är relevanta för momentet. Här ges en översiktlig genomgång av hur momentet ska genomföras samt vilka förmågor eleverna ska utveckla för att nå de olika betygen. Dessa beskrivningar och kopplingar till målen görs på ett sätt som visar att ämnets syfte, så som det beskrivs i kursplanen samt de mål att sträva mot som där tas upp, är styrande för hur kursen planeras och genomförs. Beskrivningarna är så öppna skrivna att det ges utrymme för ett reellt elevinflytande. Av intervjuerna med elever, lärare och rektor framgår att det vid skolan genomförts en kompetensutvecklingsinsats som handlat om att öka lärarnas förståelse för kursplanerna som lett till att målen förtydligats, men att det skiljer mellan olika lärare på vilket sätt man gör det.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Mega Musik gymnasieskola på ett föredömligt sätt genomför kursen religionskunskap A så att ämnets syfte uppfylls. Eleverna ges en undervisning som omfattar kursens tre områden och som dessutom behandlar samtliga dessa områden så att eleverna får utveckla kunskaper samt ges möjlighet till analys och reflektion.

Förutsättningar för hög måluppfyllelse

Denna bedömning utgår från läroplanen och de framgångsfaktorer som utpekas i aktuell forskning då det gäller att nå en god kvalitet i undervisningen i religionskunskap. Bedömningarna gäller om undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt om den bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Bedömningarna gäller vidare om eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, om undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden, samt om IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen

Av läroplanen framgår att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också utnyttja elevernas erfarenheter av arbets- och samhällsliv och organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull.

Av elevenkäten framgår att majoriteten av eleverna upplever att ämnet är relevant för dem och att det tar upp aktuella samhällsfenomen. Ett exempel på detta är hur en lärare vid skolan har undervisat om islam. Där var utgångspunkten det faktum att det finns många föreställningar om islam som sprids via media och mellan ungdomar som är att betrakta som generaliseringar och fördomar. Eleverna fick ta upp olika föreställningar och sedan använder dessa som utgångspunkt för att ta reda på de faktiska förhållandena. Enkäten visar vidare att eleverna upplever att läraren tillvaratar deras erfarenheter av ämnet, men med en tendens till att något färre män än kvinnor upplever att läraren tillvaratar deras intresse för ämnet. Denna tendens är relevant med tanke på att det är fler kvinnor än män vid skolan som får del av de högre betygen i kursen. Intervjuade lärare och rektorn menar att detta även gäller andra kärnämneskurser, medan männen presterar bättre i skolans karaktärsämnen. Avseende de senare ämnena har skolan genomfört satsningar för att höja kvinnornas prestationer, men någon motsvarande satsning för att höja männens prestationer i kärnämneskurserna har inte genomförts.

De flesta år finns det elever som riskerar att inte nå minst betyget godkänt och för dessa elever upprättas åtgärdsprogram. I och med att kursen ges i årskurs 2 finns också goda möjligheter för eleverna att pröva i ämnet under årskurs 3.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen tydligt utgår ifrån elevernas behov och erfarenheter samt tar upp för eleverna aktuella och relevanta samhällsfenomen. Med tanke på att männen lyckas sämre i ämnet än kvinnorna är det väsentligt för skolan att utveckla undervisningen så att männens intresse för ämnet i högre utsträckning tillvaratas.

Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer

Av läroplanen framgår att eleverna genom sina studier ska skaffa sig grund för livslångt lärande, och skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Läraren ska också organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden, utan undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Läraren ska tillsammans med eleverna planera undervisningen, låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

Av intervjuerna med lärarna och rektorn framgår att man på skolan fört en diskussion kring hur undervisningen ska ges så att eleverna får ett ökat inflytande i takt med att de blir äldre. En god förutsättning för elevinflytandet är att målen för kursen tydliggörs i de olika momenten. Elevenkäter och elevintervju visar också att eleverna upplever ett inflytande över arbetsformer och innehåll i undervisningen även om de fem momenten som kursen består av redan är givna. På grund av den uppkomna vikariesituationen menar eleverna att de först inte fick tillräckligt med återkoppling angående sin kunskapsutveckling i ämnet, men att skolan vidtagit de nödvändiga åtgärder som krävdes för att de skulle få denna återkoppling så bra som möjligt utan den ordinarie läraren. Efter varje genomfört moment sker utvärdering, enligt intervjuade lärare och elever. Förutom detta ges också möjligheter i slutet av lektionerna att reflektera över det som dagens lektion innehållit. Dessa reflektioner utgör ibland utgångspunkten för lärarens inledning av nästa lektion.

Skolinspektionen bedömer att eleverna ges reella möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, samt får på ett metodiskt sätt utvärdera undervisningen.

Undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

Enligt läroplanen ska undervisningen vara icke-konfessionell, saklig och allsidig. Vidare ska läraren klargöra det svenska samhällets grundläggande värden¹ och möta främlingsfientlighet och intolerans med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att finna sin unika egenart.

Elevenkäten och intervjun med eleverna visar att eleverna upplever att undervisningen är allsidig och saklig. Vidare framgår att det inom kursen ges goda möjligheter att göra egna ställningstaganden och se konsekvenserna av dessa. Att undervisningen på detta vis ger utrymme för svåra diskussioner där det inte finns givna rätt och fel har medfört situationer där elever i viss mån upplevt sig kränkta av andra elevers uttalanden. De flesta elever menar dock att läraren hanterat dessa situationer väl. Ett exempel på hur läraren hanterat en sådan situation är genom att läraren ställt följdfrågor som gett den ifrågasatte eleven möjlighet att ytterligare förklara sitt ställningstagande och som bekräftat att denne har rätt till sin åsikt. Det framkommer i granskningen exempel på situationer där elever gjort intoleranta uttalanden vilket medfört att läraren argumenterat emot eleven. Även om läraren i denna situation bemött eleverna med kunskap har det inte blivit tillräckligt tydligt för eleverna att det varit samhällets grundläggande värden som läraren klargjort, utan elever har uppfattat att läraren i dessa diskussioner inte varit helt objektiv. Av intervjuer med lärarna och rektorn framgår att skolan i andra ämnen tydliggjort för eleverna i årskurs 3 vilka värden det är som skolan står för.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges goda möjligheter att reflektera över och analysera människors värderingar samt ges möjlighet att finna sin unika egenart. Intolerans och främlingsfientlighet bemöts också med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser.

IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling

Av läroplanen framgår att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.

¹ Avser de värden som regleras i svensk lagstiftning och i de av Sverige antagna internationella konventioner.

Det finns på skolan goda förutsättningar att använda IT på ett stödjande sätt i undervisningen i form av god tillgång till modern utrustning och kompetens. Skolan har ett system där lärare kan lägga in allt som eleverna behöver för kursen. Däremot varierar det mellan lärare hur mycket de använder sig av möjligheterna. I granskningen ges exempel där lärare undervisar med hjälp av Smartboard, genom att direkt under en diskussion kunna ta reda på fakta via Internet och på så vis enkelt bemöta tendensiösa påståenden sakligt. Vid de observerade lektionerna fanns däremot inte tillgång till annan teknisk utrustning än en OH-projektor.

Skolinspektionen bedömer att skolan arbetar för att IT-verktyg ska användas för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna vid Mega Musik gymnasieskola ges förutsättningar för hög måluppfyllelse i och med att undervisningen tydligt utgår ifrån elevernas behov, tar vara på deras erfarenheter av ämnet och ger dem reella möjligheter till inflytande över undervisningen. Undervisningens kvalitet behöver dock utvecklas så att de manliga eleverna upplever att läraren tillvaratar deras intresse i samma utsträckning som de kvinnliga eleverna och också ges ökade förutsättningar att nå de högre betygen. I undervisningen ges eleverna goda möjligheter att finna sin unika egenart och utveckla sin förståelse för andra människors sätt att tänka.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att medverka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan som börjar gälla för de elever som påbörjar gymnasieutbildningen från och med hösten 2011.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med kursplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Metod och material

Granskningen har genomförts genom att inspektörerna innan besöket i skolan tagit del av kursupplägg, eventuella termins- och lektionsplaneringar, tidigare

kursutvärderingar samt exempel på uppgifter som utgjort grund för lärarnas betygssättning.

Vid besöket har två lektioner observerats av två inspektörer. Den ena inspektören har under lektionen fokuserat på eleverna och den andra på lärarens undervisning. En elevenkät har genomförts i slutet av varje lektion. Utöver detta har sedan företrädare för eleverna samt de observerade lärarna intervjuats. Även ansvarig rektor har intervjuats. Besöket har avslutats med en återkoppling till lärare och rektor kring vad inspektörerna sett och gjort för bedömningar. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.